

Semleges témák

Szombathely, Budapest, 2019. június

A hetvenes években épült szombathelyi nagyszállót a nyári szezon kezdetén meglehetősen kevés vendég keresi fel – ilyenkor gyakorlatilag mindössze néhány ötödik emeleti szoba funkcionál. A helyszínt azért részesítjük immár több éve előnyben A.-val, mert esténként az erkélyen üldögélve a szemközi tópartra és zöldes domboldalra látunk. A szomszédos szobáktól vékony kőfal választ el bennünket, ám ennek alsó harmada valami okból nyitott. A különös építészeti megoldásra mindeddig nem figyeltünk fel. Az idei nyáron azonban, amikor a hőség enyhültével egy kellemes csevegés keretében értékeltük a Weöres Sándor Színház aznapi produkcióját, egyszer csak méltatlankodó női hang szólát át a szomszédból, mondván, hogy túl hangosak vagyunk, márpedig ők – nyilván ketten – aludni szeretnének. Este tizenegy volt, és bár mi magunk nem éreztük túlzottnak a hangerőt, a beavatkozás kedvünket szegte, és aludni tértünk.

Másnap reggel megkérdeztük a hotel igazgatónőjét, mit tegyünk, ha netán aznap este is társalogni szeretnénk elalvás előtt. Az igazgatónő elismerte, hogy az áthallásos erkélyek másokat is zavarnak. Mentő ötletként az került fel benne, hogy lehetőleg semleges témákról beszéljünk, noha arra nézve, hogy miben álljon a semlegesség, nem adott tanácsot. Nos, ha úgy vesszük, bármely téma lehet semleges.

Más okból is éreztük, hogy kissé kikoptunk a hotelből, ezért séta közben futó pillantásokat vetettünk új potenciális szálláshelyekre. Különösen egy földszintes kis fogadó csábított olasz fantázianevevel és azzal, hogy majdnem közvetlenül a tó partján helyezkedik el. Próbaképpen be is mentünk a recepcióra, és megszemléltük egyik-másik szobát. Legtöbbjük ablaka kietlen udvarra nézett, s belül is vigasztalan látványt nyújtott alacsony mennyezetével és hosszúkás, cellaszerű alakjával. A tóra és a domboldalra csak a luxusapartmanból nézhettünk volna. Közben, ahogy szobáról szobára, folyosóról folyosóra haladtunk, engem mindinkább elfogott a gyanú, hogy valaha már jártam, mi több, meg is szálltam itt. S valóban: a háromcsillagos vendéglátóipari egység egyszer, réges-régen fedelet nyújtott nekem, igaz, akkor még nem hotelként, hanem egyszerű munkásszállásként működött.

1969-ben az államhatalommal történt összekoccanásom következtében egyebek között állásomat is elveszítettem, s leginkább alkalmi tolmácmunkával tengettem életemet. Már nem emlékszem, milyen vonalon, kapcsolatba kerültem a Tudományos Akadémia nemzetközi főosztályával, és igencsak előnyös, mert két hónapra kiterjedő megbízást kaptam tőlük: két észak-koreai mérnököt kellett kísérem az intézeti hálózat különféle színhelyeire. Oroszul csak egyikük beszélt, rajta keresztül lehetett kommunikálni a másikkal. Speciális területük a híradástechnika volt, s így kerültek budapesti

kerütnünk után Szombathelyre, a Remix kihelyezett gyáregységébe, valamint a hozzá tartozó munkásszállásra. Külön-külön szobát kaptunk, igaz, a mellékhelyiségen és a zuhanyzón az egész folyosónak osztoznia kellett.

A két mérnök számára ez a szolgálati út rendkívüli élmény lehetett – már maga az is, hogy abból az országból egyáltalán eljöhettek. Nyilvánvalóan spóroltak, hogy ajándékokat vehessenek a családjuknak – műszak után mindennap egy-egy liter tejet és egy-egy szál kétforintos kolbászt vettek a közértben vacsorára. Egyszer meghívtam őket az akkor megnyílt Isis Szálló kávéházi részébe Coca-Colára – borzongó örömmel élvezték az imperialista főellenséghez kötődő italt minden cseppjét.

Munkájukat rendkívül komolyan vették, egész nap jegyzeteltek, s a kulcszavakat – feszültség, ellenállás, áramerősség – magyarul is megtanulták. A műveletet, amelyet okvetlenül el akartak sajátítani, hogy azután Phenjanban maguk tanítsák be, „sapkázásnak” nevezték, ami, ha jól emlékszem, mikroprocesszorok felvitelét jelentette, s e művelethez a liechtensteini Balzers cég drága devizáért beszerzett foncsorozógépeit használták. Én persze az egészből egy kukkot sem értettem, csak azt, hogy koreai védencaimet főleg ez a masina izgatja, legszívesebben tüstént hazavitték volna. Ezzel szemben az én fantáziámat a szerelőcsarnok bilincselte le, ahol több mint száz munkás mérnöki felügyelet alatt, napi félórás ebédszünettel, nyolc órán át „sapkázott”.

De nem is ez volt az érdekes, hanem az a körülmény, hogy a csarnok közepén padlótól plafonig húzódó sűrű drótháló feszült, s amögött ugyanezt a munkát végezték a szombathelyi büntetés-végrehajtó intézet rabjai. Soha ilyen szemléletesen nem éltem meg a szabadság és a fogság közötti különbséget, s benne saját viszonylagos szabadságomat. Munkaidő után bevillamosztam a városba, a főtéri hírlapboltban megvettem az Osztrák Kommunista Párt burgenlandi szervezetének napilapját, amely alig volt informatívabb a *Népszabadságnál*, de nyugati termék volt, másként zizegett. Jóllehet tudtam, hogy alig néhány kilométer választ el a vasfüggönytől, ám a Remix dróthálóján innen bizvást elmondhattam Petri Györggyel, hogy „Cipőmre nézek, fűző benne! / Nem lehet, hogy ez börtön lenne!” Mindez – te jó isten! – kis híján kerek fél évszázada történt. Azóta Szombathelyen sok minden megváltozott: nincs többé vasfüggöny, megszűnt a Remix, hotel lett az egykori munkásszálló. Csak egy villamoskocsi maradt meg – egyetlen példányban, a Schmidt Múzeum udvarán.

*

A hőségben az esti séta nyújt valamelyes enyhületet – Pestről Budára és vissza. A Margit híd közepe táján egy pillanatra önkéntelenül megállok. Nem azért, hogy megcsodáljam a páratlanul szép városképet, hanem a baljós hírek miatt, amelyek napok óta nem hagyják nyugodni az embereket. Alattunk több méter mélységben fekszik a kis sétahajó, amelynek egy nála mérhetetlenül nagyobb vízi jármű nekiütközött, és felborította. A tragédiának huszonegy halálos áldozata lett, a kétfős magyar személyzetten kívül dél-koreai utasok haltak meg. Ottjártamkor a bűvárok épphogy megközelítették az elsüllyedt roncsokat, és nem ért a helyszínre az óriásdaru, amelynek a Hableányt kellett felszínre hoznia a hullámsírból.

Semmi sem áll tőlem távolabb, mint az a buzgalom, amellyel a közvélemény egy része szinte azonnal ráállt a felelős keresésére. Természetesen tudom, hogy minden ilyen katasztrófában egyaránt szerepet játszhat technikai hiba és emberi mulasztás, s utólag mindig jelentkezik valaki, aki már előre sejtette a bajt. Bőven elképzelhetőnek tartom, hogy a folyó viszonylag szerény áteresztőképessége is magában hordta az efféle balesetek veszélyét. Mégis fontosabbnak vélem a történetek sorsszerűségét és a tragédia mértékét, az általa kiváltott sokkhatást. És itt nem csupán a Dél-Koreából különrepülőgépen érkezett családtagokra gondolok, hanem az otthon maradt hozzátartozókra is. Nyilvánvaló, hogy a történetek a Viking Sigyn szállodahajó utasaira sem maradtak hatás nélkül, miután végignézték a Hableány alámerülését, utasainak kétségbeesett vergődését. A néhány megmentett is alighanem életre szólóan viszi magával utastársainak tragédiáját, és nem tudom, milyen érzésekkel száll fel valaki a Viking Sigynre vagy éppenséggel – ha egyáltalán rendbe hozzák majd – a Hableányra. Politikumot semmiképp sem keresnek az ügyben, vagy csak annyit, hogy érzékenyebb kormányok ilyenkor gyorsabban szoktak reagálni a szomorú hírre, mint a miénk. Ugyanakkor vigasztaló jelnek tekintettem, hogy volt spontán társadalmi gyász. A folyóparton és a hídon rengeteg ember helyezett el virágokat és gyertyákat.

Közvetlenül a margitszigeti bejáróval szemben a virágok és gyertyák között üvegezett képkeretben egy „T. A.” monogrammal jelzett, 2019. május 30-i keltezésű versre bukkantam. Jóllehet nem hivatásos szerzőről van szó, a szövegből annyi melegség és együttérzés árad, hogy idézem, mielőtt eltűnne a híd korlátjáról és kihullana a napi emlékezetből: „Esti fények, / Pesti képek / Világít a város / Az esőtől sáros / Ringatózunk a Duna vizén / Fekete-zöld kavalkád / Örvénylő Föld, badarság / A Parlament itt látható / Úszik a kicsiny hajó / (...) Rándulás / Ámulás / Csobbanás / Robbanás / Épp levegőhöz kapna / Beleharap a habba / Hideg víz ölel / Hableány közel / Szegény csak felfele úszna / Valami másmerre húzza / Elindult egy örök útra / Végetért az esti túra / 7 ember sírja / 7 ember bírja / Maradt 3 × 7 / Meg kell hogy keressék.”

*

Igazán nagyra tartom Kálmán Olgát, és semmi kivetnivalót nem találok abban, hogy főpolgármesterként indulna az őszi önkormányzati választáson Tarlós István ellenében. Mégis úgy érzem, hogy a DK részéről ez ügyben történt megszólítása tünetszerű, s valamelyest az ukrán példát idézi: ott Volodimir Zelenszkij médiaszemélyiség elnökválasztási győzelme mutatott rá egy nálunk is jellemző jelenségre: a profi politikusok sorra-rendre elhasználódnak, karaktergyilkosságoknak vagy -öngyilkosságoknak esnek áldozatul, a frissen felbukkanókat eleve füttykoncert fogadja, és legalább annyi, ha nem több ellendrukkerük van, mint amennyi hívet szereznek maguknak. Mindez az ellenzékre igaz, a kormánypárt elfogadottsága e pillanatban változatlan, választóinak – legalábbis maga úgy hiszi – nincs szükségük új arcokra.

Aki a médiából lép át a politikába, annak kétségkívül kommunikációs és ezzel retorikai előnye van – eleve vitaképesebb, mint egy taktikai megfontólásuktól gátolt pártvezér. Ugyanakkor számolnia kell a műfaj „adok-veszek” jellegével, a háttéralkuk és szükségmegoldások kisszerűségével, ez mindenképp szűkíti a személyes mozgásterét.

Persze, ha odáig jut a dolog, hogy Kálmán Olga vagy a másik két jelölt, Kerpel-Fronius Gábor és Karácsony Gergely egymaga mérkőzik meg a főpolgármesteri posztért, ész nélkül az illetőre fogok szavazni, hiszen a főváros visszanyerése már önmagában is komoly haditett volna. Ugyanakkor még egy viszonylag sikeres szereplés sem zárja ki a választási vereséget, ami egyben szárnyakat adhat a kormánypárt térfoglaló kedvének. Kerpel-Fronius és Karácsony ez esetben tovább vívhatják harcukat a hisztérikus gyűlöletkultúra terepén, de vajon Kálmán Olgának sikerül-e visszatérnie a médiába, vagyis hát, kérdezem egyszerű fogyasztóként, lesz-e még valaha régi értelemben vett képernyős média?

